

Tieteellisen julkaisemisen tilasta ja tutkimuksen tiedonhallinnasta

Yliopistoissa ja korkeakouluissa on jo kohtuullisen pitkään ollut yleistä se, että tutkijat veloitetaan tallentamaan julkaisujaan erilaisiin tutkimustietokantoihin. Ideana on, että tutkimus saadaan varmemmin tietokantoihin ja tutkimus tehokkaampaan levitykseen. Tavoitteena on yhtenäistää tutkimushallinnon tietoarkkitehtuuria ja mahdollistaa yhteismitallisella tavalla tutkimukseen liittyvää tiedonhallintaa. Tässä ajankohtaisessa hallinnon tutkimustakin koskettavassa kokonaisuudessa on monia mahdollisuuksia ja mahdolltomuuksia. Kyse ei ole mistään vallankumouksesta, mutta selvästi tieteellisen tutkimuksen ja julkaisemisen tiedonhallinnalliset ponnistelut saavat aikaan sekä toivottuja että ei-toivottuja vaikutuksia. Kokonaisuudessaan tieteellisen julkaisemisen seurannassa, arvioinnissa, koordinaatiossa ja dokumentoinnissa on käynnissä merkittäviä muutoksia.

Yhtenä asiana tieteellisen julkaisemisen tilaa koskettaa niin sanotun julkaisuforumiluokituksen käyttö. Perusideana on, että julkaisumääriä ja etenkin niiden laatua voidaan arvioida tutkijoiden käyttämien julkaisukanavien perusteella. Kyseessä on kohtuullisen karkea, laatijoidensa näköinen ja tiedonhallinnallisesti epäsymmetrinen sekä sattumanvarainen järjestelmä. Se soveltuukin ainoastaan kuvaamaan, pienin varauksin tutkimusorganisaation, tai suurin varauksin tutkimusalojen julkaisutoiminnan tasoa. Siksi onkin muistettava, että vuodesta 2015 lähtien julkaisuforumiluokitusta tulisi käyttää korkeintaan vain edellä mainituissa tarkoituksissa. Kuten eri yhteyksissä on todettu, niin tieteenalakohtaiset, oppiainekohtaiset ja tutkijakohtaiset vertailut tulisi jättää tässä ulkopuolelle. Tämä johtuu monista erilaisuutta tuottavista parametreista, joita esiintyy tieteenalojen (mm. julkaisukanavien määrä, tieteenalan luonne), oppiaineiden (mm. tutkimuskohteiden rahoitus, populariteetti, historia) ja tutkijoiden välillä (mm. tutkijanuran pituus, aihevalinnat, painotukset). Mikäli kuitenkin esimerkiksi tutkijakohtaista analyysia tehdään, julkaisuforumiluokittelua tulisi käyttää ainoastaan järjestelmän käyttöön otosta eteenpäin. Tämäkään ei silti poista edellä mainittuja ongelmakohtia.

Oman mausteensa soppaan tuo ”the era of openness” eli avoimuuden aika. Se on läpilyönyt tai ainakin yhä enemmän tulossa käyttöön myös tieteellisessä tutkimuksessa ja tutkimuksen tiedonhallinnassa. Open access -maailmassa kyse on tieteellisestä julkaisemisesta ja tutkimuksen esille saattamisesta, jossa esimerkiksi tiedettä ja tieteellisiä lehtiä tarjotaan avoimemmin tutkimuksesta kiinnostuneille. Tämä tapahtuu sähköisen palvelun ja asioinnin tieteellisessä ideaalimaailmassa, jossa lehdet ja niissä oleva tutkimus on kaikkien kiinnostuneiden luettavissa, kunhan he tieteenkuluttajina itse sen kustantavat erinäisin maksuin. Open access -julkaisutoiminta on yleistynyt

kuitenkin kohtuullisen hitaasti, koska siihen liittyy vapaalle ja riippumattomalle tieteelle arveluttavia kaupallisia piirteitä. Lisäksi haasteena ovat olleet tiedonhallinnan ja muutoksen kysymykset liittyen lähinnä perinteistä luopumiseen, tiedon varastointiin, tutkimuksen tietojen vertailtavuuteen sekä tiettyjen tiedon järjestelmästandardien keskinäiseen toimimattomuuteen.

Mekaaninen tai ylisystemaattinen lähestymistapa tieteellisen julkaisemisen tilaan voi olla hyvinkin ongelmallinen tutkimukseen liittyvän tiedon ja tiedonhallinnan kannalta. Hyvä esimerkki on hallinnon tutkimus ja siihen liittyvä julkaiseminen, joka helposti jakaantuu kansallisiin ja kansainvälisiin lehtiin sekä monitieteisenä kokonaisuutena myös hyvin hajalleen erilaisille julkaisufoorumille. Toki järjestelmässä on paljon hyvääkin, kun pystytään kohtuullisen uskottavasti osoittamaan esimerkiksi tieteellisen lehden, sarjan tai vaikka kustantajan tasoa. Kaikesta huolimatta pääongelma lienee kuitenkin siinä, kuten usein tiedonhallinnassa, että tiedon käyttäjät ja hyödyntäjät tuottavat epätietoutta, epäsymmetriaa ja suorastaan väärää tietoa.

Tieteelliseen julkaisemiseen ja tiedonhallintaan liittyvä ongelma kärjistyy lopulta, kun toimijat myös hyödyntävät tätä kaikkea. Suomen Akatemian selvityksen mukaan meillä työskentelee tuhatta työntekijää kohden noin 25 ihmistä tutkimus- ja kehitystehtävissä, mutta näillä toimijoilla on vähän tutkijakoulutusta. Jälleen kerran toimija voi olla usein itse ongelma, eli nyt myös tutkimuksen tiedonhallinnassa. Tässä mielessä esimerkiksi yksinkertaiset asiat, kuten huolella tehdyt ja viimeistellyt artikkelit sekä täsmälliset ja hyvin tehdyt vertaisarviot ovat merkittävimpiä asioita myös jatkossa. Näin ollen tästä kaikesta pääsääntöisesti seuraa jatkossakin, että tasokkaammat julkaisut yleensä päätyvät tasokkaampiin lehtiin.

Antti Syväjärvi
Päätoimittaja